

Impressie van vogeltrektellingen op de Patersgronden, najaar 2025

Fred Emmerik

Het is 19 juli 2025 als Wim en Toos Deeben voor de eerste keer dit jaar plaatsnemen op de Belvédère aan de Brugseheide. Zij zijn als lid van de Vogelwerkgroep De Kempen actief op veel vlakken van inventarisatie (o.a. vogels, vlinders, libellen) en al 21 jaar de drijvende kracht achter de vogeltrektellingen in het zuiden van Valkenswaard.

Voorheen op het grondgebied van Staatsbosbeheer, maar nadat die organisatie de pad naar de telpost afsloot, vind je hen op een uitkijkpunt (Belvédère) aan de Brugseheide nabij de Abdijweg. Een schitterend gebied waar de meanderende Tongelreep steeds meer positieve invloed op zijn omgeving krijgt.

De Belvédère is daar drie jaar geleden gerealiseerd vanuit het project Groote Heide. In de zomer een punt om te genieten van de rust en om te zien wat er allemaal leeft en broedt in het gebied van de Tongelreep. Vanaf augustus tot half november is het een locatie om de naar het zuiden trekkende vogels te inventariseren.

Juli

Op die eerste dag (19 juli 2025) tellen Wim en Toos 524 vogels die al naar warmere oorden trekken. De talrijkste soort van de dag is de Gierzwaluw met 455 vogels. Deze soort blijft maar 100 dagen in Nederland en zoekt dan weer de route naar het zuiden op. Die dag blijft het nog rustig. Het is voor Wim en Toos eigenlijk gewoon even kijken wat er zo vroeg al voorbijkomt. Het echte telwerk moet dan nog beginnen.

Sperwer tijdens zijn trektocht naar het zuiden, 3 augustus 2025 (Fred Emmerik).

Augustus

Eind augustus gaat het langzaam aan van start. Wederom - of beter gezegd natúúrlijk - zijn Wim en Toos van de partij. Maar ook

andere vrijwilligers van de Vogelwerkgroep van het IVN Valkenswaard-Waalre laten zich heel regelmatig zien. In de laatste paar dagen van augustus tellen zij samen 2.468 vogels op weg naar het zuiden. Dit aantal bestaat nu voor het grootste deel uit Boerenzwaluwen, namelijk 2.093 stuks. In het kielzog van deze groepen Boerenzwaluwen trekken ook 15 Sperwers mee. En het klinkt misschien cru maar voor de Sperwer is de groep Boerenzwaluwen vooral een wegrestaurant. Een vliegende gedekte tafel. Vogeltrek kost nu eenmaal ook voor de Sperwer veel energie.

September: start van de echte trek?

Vanaf 1 september gaat het eigenlijk echt van start. Natuurlijk zijn dan bijna alle Gierzwaluwen wel vertrokken. Ook veel andere zwaluwsoorten zijn de trekpost wel gepasseerd al zullen er nog veel volgen. Vanaf september gaat het om grotere aantallen vogels en meer soorten. En de tellers houden ook vlindersoorten en libellen in de gaten. Toch moet worden gezegd dat september kennelijk nog niet het weer heeft dat voor vogels leidt tot een instinctief vertrek uit hun verblijfsgebied. Er zijn enkele dagen bij dat 'slechts' zo'n 200 vogels

worden geteld. Leuk maar de aantallen moeten echt omhoog. September levert uiteindelijk nog 14.245 vogels op verdeeld over 74 soorten, waaronder 235 roofvogels. Het gaat o.a. om 2 Rode Wouwen, 52 Wespddieven, 1 Smelleken, 1 Zeearend en 103 Sperwers. Ook deze maand passeren veel Boerenwaluwen namelijk ruim 9.000 stuks. Het Smelleken overigens is de kleinste valkensoort die niet snel opvalt en ook niet heel veel voorkomt. Het Smelleken is op dat moment samen met de Rode Wouwen en de Zeearend een verrassende waarneming.

Geen alledaagse verschijning, de Rode Wouw, 24 oktober 2025 (Fred Emmerik).

Oktober: de aantallen gaan groeien

Het is oktober en we krijgen de stijgende lijn te pakken. Nog altijd is er sprake van goed weer, maar steeds meer vogels hebben hier of in het hoge noorden hun koffers gepakt en kiezen voor hun reis naar het zuiden. Oktober is goed voor ruim 95.000 gesigna-

leerde vogels. Eindelijk komen de Houtduiven (44.073 stuks) en de Vinken (30.004 stuks) los. Grote aantallen passend bij deze maand. En dat niet alleen. Er zijn meer bijzondere aantallen te melden. Op 30 oktober trekt er een groep van 11 Zwarte Ibissen over de telpost. Wat een mooi beeld om die groep te zien.

Een groep van 11 Zwarte Ibissen vliegt over, 30 oktober 2025 (Wim Deebe).

Tot dat moment bestond de grootste groep ooit gezien in de Kempen uit zeven stuks. In de periode 2016 t/m 2025 was overigens nooit eerder een Zwarte Ibis als trekvogel in ons gebied gespot. Dat maakt de waarneming dus nog specialer.

Het is nu ook tijd om de Koperwieken (1.597 stuks) en Kramsvogels (650 stuks) welkom te heten. Een deel van deze vogels blijft bij ons overwinteren. De getelde vogels hebben wel 'de trek' in het lijf en vliegen verder naar het

zuiden. Ook steken bij ons 5.384 Veldleeuweriken de grens over. Een andere vogel die ons verrast is de Pimpelmees. Dit is toch een alledaagse vogel die zeker in de wintermaanden veel in tuinen en parken is te zien. Maar nu steken er meer dan 1.000 de grens over naar het zuiden. En niet alleen bij ons valt dit op. In Zeeland bijvoorbeeld worden op dagen soms meer dan 6.000 Pimpelmezen geteld op hun trek naar het zuiden. Aantallen die we eerder nooit zien. Het lijkt een teken van een goed broedseizoen maar met weinig voedsel in het noorden.

Grijze Wouw bij de telpost, 25 oktober 2025 (Frank van Daal).

Ook de roofvogels laten zich weer zien. In totaal komen in oktober 344 roofvogels over de telpost. Onder hen de voor ons land zeldzame Grijze Wouw maar ook bv. 241 Buizerds.

November: de laatste weken van de trek

Ook november blijft voor de vrijwilligers nog een maand om enkele dagen op de telpost aanwezig te zijn. Weliswaar slechts vier dagen. Maar de tijd dat we daar zitten, levert toch mooie waarnemingen op. Weer komen 40.893 Houtduiven over. En ook weer veel Veldleeuweriken: 1.331 stuks. De Koperwieken en Kramsvogels zijn ook weer van de partij met samen 614 stuks. Natuurlijk laten de roofvogels ons ook deze dagen niet in de steek. De Blauwe Kiekendief wordt gespot maar ook weer 45 Sperwers en 2 Rode Wouwen. Maar de mooiste waarneming in november zijn de 1.254 Kraanvogels die op 7 november overkomen. En dan de constatering dat in de vroege

ochtend bij het naderen van de telpost 11 Kraanvogels opvliegen. Zij hebben de nacht duidelijk “bij ons” doorgebracht. De vier dagen van november zijn overigens goed voor 53.796 vogels van 52 soorten.

Eindresultaat van de tellingen

Puur cijfermatig zijn dit jaar meer dan 166.000 vogels geteld van in totaal 94 soorten. In de laatste 10 jaar zijn in het totaal 1.851.125 vogels geteld. Dat zijn grote aantallen al zijn er in de regio en zeker landelijk telposten waar een veelvoud aan vogels wordt geteld. In Westkapelle bijvoorbeeld telt men dit jaar alleen al ruim 728.000 Spreeuwen en ruim 27.000

Pimpelmezen. De verschillen landelijk zijn dus groot.

Het aantal op onze post getelde vlinders valt - net als in de afgelopen zomer - heel erg tegen. Slechts vier soorten worden door ons geteld: de Oranje en Gele Luzernevlinder, de Atalanta en de Distelvlinder (in totaal slechts 76 vlinders). In 2024 was dat nog ongeveer het dubbele aantal.

Oranje luzernevlinder, 27 mei 2025 (Fred Emmerik)

Waarom deze tellingen en waarom bijna dagelijks aanwezig?

Deze vragen heb ik voorgelegd aan Wim en Toos Deebe (Vogelwerkgroep De Kempen), Maarten-Jan van den Braak en Frank van Daal (Vogelwerkgroep IVN Valkenswaard-Waalre). Het snelste antwoord komt van Wim: “Omdat we een ‘beetje’ gek zijn. Maar eigenlijk kun je op een telpost misschien wel het meeste leren over vogels. Je leert sneller

Kraanvogels boven de Patersgronden, 7 november 2025 (Wim Deebe)

meer over de vlucht, verschillen in de grootte, verschil in de roep en verschillen in groepsvormen.”

Dit laatste is door deze vrijwilligers op de post veel uitgelegd. Zo zien we diverse keren groepen Vinken, waarbij af en toe een vogel van wat groter formaat meevliegt. Het antwoord is dan al snel: een Appelvink. Of je hoort Frank dan zeggen: “Er zitten ook een x-aantal Kepen bij”. De vraag hoe hij dat ziet leidt tot zijn respons: “Dat kun je op deze hoogte niet zien. Dat kun je horen aan de andere roep”.

Soms krijg je een toelichting op de snellere vlucht van een groep Spreeuwen ten opzichte van bijvoorbeeld een groep Veldleeuweriken. Die laatsten vliegen onderling ook weer verder uit elkaar. Zie je dan op afstand een grote groep vogels vliegen die een donkere (misschien wel zwarte) lijn vormen dan was de toelichting al snel dat je een groep Kieviten ziet passeren. Zo is er continue veel te leren voor minder ervaren vogelaars.

Maarten-Jan geeft ook een ander beeld op zo’n telpost. “Het is voor ons ook een plek voor sociale contacten. Naast het feit dat je gefocust bent op de vogels die passeren, praat je ook over elkaars interesses of zaken die spelen. En er wordt ook heel veel gelachen. Graag zien we ook andere

geïnteresseerden bij ons komen. Het is mooi om mensen die dat willen horen, meer bij te brengen over vogels en het gebied waar we zitten. Wat ons betreft maakt het niet uit of het voor- of najaar is of volop zomer of tijdens de tellingen: mensen kunnen op deze plek altijd genieten van het gebied.”

Nog een leuke anekdote van dit jaar. Een vogelfotograaf uit Limburg heeft acht dagen lang op of bij onze post gezeten om Kruisbekken te fotograferen. Zijn resultaat: nul. Zelf kom ik spontaan een keer langs en hoor ik Kruisbekken roepen toen ik uit mijn auto stapte. Helaas te laat voor een foto, maar ik ga direct de weddenschap aan met Wim en Toos: “Jullie beloven mij Kruisbekken en ik beloof appelflappen”. We hebben ons na een goed half uur aan ons woord gehouden. De foto’s zijn gemaakt en de appelflappen gegeten. Het kan dus ook anders...

Drie Kruisbekken uit een grotere groep passanten, 5 november 2025 (Fred Emmerik).

Als minder ervaren vogelaar dan Wim en Toos, Maarten-Jan en Frank heb ik hen gevraagd wat er nou in alle jaren wezenlijk is veranderd. Wim is daar duidelijk in: “De temperatuur is de grootste wijziging. Jaren geleden zaten we hier in oktober in skipakken om warm te blijven. Nu hebben we de hoogste temperaturen ooit gemeten in november. Dat moet toch gevolgen krijgen”.

Nog een laatste opmerking over de tellingen. De resultaten worden dagelijks door Wim ingevoerd in het systeem van Trektellen.nl. Organisaties als Sovon en Vogelbescherming Nederland halen daar weer gegevens uit voor eigen onderzoek. Wil je alle cijfers van 2025 (of zelfs van 2016-2025) zien? Kijk dan op www.trektellen.nl en zoek op Patersgronden.

Dank aan Wim, Toos, Maarten-Jan, Frank maar ook vele andere vrijwilligers van de vogelwerkgroepen die dit jaar aan de tellingen hebben deelgenomen. ■

